

Republicans catalans (i heterodoxos) del segle XIX

Santiago Izquierdo

santi.izquierdo@upf.edu

Universitat Pompeu Fabra

Departament d'Humanitats

Institut Universitari d'Història Jaume Vicens Vives

Carrer de Ramon Trias Fargas, 25-27

08005 Barcelona

Pere Gabriel (ed.), *Republicans catalans del segle XIX. Espanya i nació a Catalunya*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2020.

Des del punt de vista de la història del republicanisme a casa nostra, una de les novetats bibliogràfiques més remarcables publicada l'any 2020 ha estat el llibre que ara ens ocupa, fruit d'un ambiciós projecte de recerca universitària, *Espanya i nació a Catalunya. Ciutadania i construcció nacional*, finançat pel Ministerio de Ciencia e Innovación, al qual estan vinculats els autors del llibre, professors i investigadors universitaris de sòlida trajectòria acadèmica.

Republicans catalans del segle XIX. Espanya i nació a Catalunya, volum coral coordinat pel professor Pere Gabriel, és un llibre sense complexos, en el qual es reivindica la figura i la trajectòria de set personalitats republicanes del vuit-cents que, fins ara, havien estat tractades de manera incompleta i esbiaixada per una bona part de la historiografia catalana i espanyola.

El llibre ens ofereix una visió àmplia, renovada i sòlida —el buidatge arxivístic, hemerogràfic i bibliogràfic dut a terme pels diferents autors és molt meritori—, de set figures republicanes vuitcentistes, més o menys federals i catalanistes, que sovint han estat en part ig-

norades o presentades sota uns clixés que n'han desvirtuat la imatge i la significació que aquestes personalitats han tingut tradicionalment en la història del republicanisme català i espanyol.

Però, comencem pel començament. De quins personatges estem parlant? Del liberal revolucionari i demòcrata Juan Antonio Llinás (biografiat per Jordi Roca, UB); de l'historiador i intel·lectual Salvador Sanpere i Miquel (Jordi Pomés, UAB); del dibuixant i pintor de clares ressonàncies polítiques i socials Josep Lluís Pellicer (Gemma Peralta, UAB); del periodista Josep Roca i Roca (Juli Colom, IES Palafrugell); del regeneracionista i introductor a Catalunya de novetats culturals parisenes Pompeu Gener (Xavier Vall, CE Siena); del federal Josep Maria Vallès i Ribot (Pere Gabriel, UAB), i, finalment, de Sebastià Sunyer (Francesc de P. Fernández, UAB), un dels torturats a Montjuïc l'any 1896, amb una biografia que s'endinsa al segle xx. Fet i fet, som davant d'una llista d'heterodoxos que no van ser acceptats del tot per l'oficialitat dominant de l'època, ni tampoc per l'esquerra, en què tots ells es van situar.

Convé recordar, abans de continuar, que no és la pretensió dels autors del llibre donar cap panoràmica àmplia del que indica el títol de l'obra. El llibre és una altra cosa i té un objectiu més «modest»: a través de l'estudi biogràfic d'aquestes set personalitats, el volum té la lloable intenció d'ajudar-nos a rellegir les interpretacions més tòpiques sobre el catalanisme i el republicanisme del vuit-cents. Des d'aquest punt de vista, l'obra contribueix a obrir diferents línies de treball i de reflexió, i esdevé un complement necessari per a les nombroses publicacions d'història cultural i política que en el decurs dels últims anys han contribuït a renovar la historiografia catalana sobre el republicanisme.

Els diferents capítols del llibre han estat ordenats respectant la cronologia de la data de naixement dels diferents personatges. Seguint aquest criteri, doncs, el primer dels biografiats és Juan Antonio Llinás —nascut en un any tan emblemàtic com el 1789—, que va fer

de pont entre el primerenc liberalisme revolucionari dels anys vint i trenta, amb unes primeres formulacions federals, i el gruix del(s) republicanisme(s) marcat(s) pel Sexenni Democràtic (1868-1874).

Més enllà de l'estudi individual de cadascuna d'aquestes personalitats, i si bé és cert que ens trobem davant d'un llibre calidoscòpic, no és menys veritat que l'obra té un eix argumental clar i, en definitiva, una unitat innegable. No estem davant d'una simple juxtaposició d'estudis heterogenis. Hi ha en tots els capítols la pretensió d'establir els trets més sobresortints de la biografia intel·lectual i política del personatge en qüestió, però el fil conductor i el gruix dels diversos treballs que formen el llibre és la recerca i l'anàlisi de les consideracions i percepcions concretes que els diversos biografiats van fer i van tenir sobre la nacionalització política espanyola, impulsada —i imposada— des de la centralitat de l'Estat. De tot plegat en resulta un panorama molt atractiu, i en absolut genèric ni superficial, sobre el significat dels diferents catalanismes actius a Catalunya al llarg del segle XIX. Catalanismes, en alguns casos, únicament defensius —que es refugiaven en la salvaguarda i el reconeixement cultural— i, en altres casos, més valents i rotunds i que, sovint, tendien a l'afirmació política de la catalanitat i a la recerca d'alguna mena d'encaix de Catalunya dins el conjunt espanyol. I, com el llibre posa de manifest, tot plegat dins el marc de la reivindicació d'una alternativa liberal i d'esquerres enfront del conservadorisme i del liberalisme doctrinari que a Espanya van acabar dominant i dirigint la construcció de l'Estat de la Restauració monàrquica a partir del 1875. Una altra de les virtuts del llibre és recordar-nos que els protagonistes d'aquestes pàgines, de filiació republicana, van tenir respostes diverses davant el repte de modernitzar el panorama polític espanyol i català.

Un altre dels nexes que donen solidesa i unitat al llibre és el fet que, de manera més o menys explícita, determinades propostes d'alguns dels biografiats en el sentit d'una modernització progressista,

no posaven en qüestió el model capitalista vigent, sinó l'endarreriment social i cultural i les estructures vicioses de l'Estat i de la política a Espanya. Amb tot, com queda prou explícit al llarg del llibre, alguna d'aquestes propostes modernitzadores introduïa en l'epicentre de l'anàlisi la qüestió social i la possibilitat d'avançar a través de les reformes cap a una nova societat. Un altre dels elements que és compartit per la majoria dels personatges biografiats és la constant apel·lació a la necessitat de generalitzar l'educació i, per tant, augmentar el nivell cultural de la població. Una lluita que s'identificava amb l'extensió del lliurepensament, la lluita contra el clericalisme i l'extensió de la consciència cívica.

Ens trobem, en definitiva, davant d'una obra que sens dubte contribuirà a enriquir el panorama bibliogràfic sobre el republicanisme català i espanyol i que, al mateix temps, ens ha de servir per recordar la riquesa de matisos, tendències i sensibilitats que el van caracteritzar com a moviment sociopolític. I des del nostre punt de vista, el principal mèrit del llibre és que tot això ho fa a través de la biografia política i intel·lectual de set personalitats que, tradicionalment, han rebut la consideració de menors i en conseqüència no han estat analitzades amb l'atenció que, com ho demostra el llibre de manera prou convincent, sens dubte mereixen.

Copyright © 2021. Aquesta obra està subjecta a una llicència de Creative Commons mitjançant la qual qualsevol explotació n'haurà de reconèixer els autors, citats a la referència que apareix a l'inici del document.